

RONA TINTA

EDISI 2025

FAKULTI PENGURUSAN & PERNIAGAAN
UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA
CAWANGAN NEGERI SEMBILAN
KAMPUS REMBAU

ANCAMAN IKAN PENDATANG

**Shahrul Amri Ab Wahab &
Noor Azillah Mohamad Ali**

Sistem perairan air tawar di Malaysia merupakan khazanah semula jadi yang amat bernilai. Ia bukan sahaja menjadi sumber air dan makanan, bahkan berperanan sebagai ekosistem penting yang menyokong biodiversiti tempatan. Namun demikian, kewujudan spesies ikan pendatang –iaitu spesies yang dibawa masuk dari luar habitat asal sama ada secara sengaja atau tidak sengaja – telah menimbulkan cabaran besar kepada keseimbangan ekologi ini. Antara spesies yang paling dikenali ialah ikan tilapia, keli Afrika, ikan bandaraya, dan peacock bass. Walaupun ada yang diperkenalkan bagi tujuan akuakultur atau hiasan, populasi yang tidak terkawal kini mengancam spesies tempatan serta menjejaskan fungsi ekosistem perairan.

Salah satu masalah utama yang berpunca daripada ikan pendatang ialah persaingan sumber dengan spesies ikan tempatan. Ikan-ikan ini biasanya mempunyai kadar pembiakan yang tinggi, keupayaan menyesuaikan diri yang luar biasa, serta sifat pemangsa yang agresif. Contohnya, peacock bass yang berasal dari Amerika Selatan terkenal sebagai pemangsa rakus yang memakan benih-benih ikan kecil termasuk ikan tempatan seperti lampam dan puyu. Apabila populasi ikan pendatang melonjak, spesies asli akan kekurangan ruang, makanan dan peluang membiak, lalu membawa kepada kemerosotan populasi. Keadaan ini bukan sahaja menjejaskan biodiversiti malah turut mengurangkan sumber ekonomi nelayan darat yang bergantung kepada ikan asli.

Mengawal populasi ikan pendatang bukanlah tugas mudah, namun terdapat beberapa strategi yang boleh diambil. Kaedah pertama ialah penguatkuasaan undang-undang dan kawalan kemasukan. Pihak berkuasa perlu memperketatkan lesen import serta memantau sektor akuakultur agar spesies berisiko tinggi tidak dibebaskan ke dalam perairan umum.

Peraturan yang melarang pelepasan ikan hiasan atau ikan ternakan ke sungai dan tasik harus ditegakkan dengan lebih serius dengan kerjasama dengan masyarakat awam. Kesedaran masyarakat juga penting; ramai yang masih tidak mengetahui bahawa melepaskan ikan peliharaan seperti arapaima ke dalam tasik rekreasi boleh menimbulkan kesan besar terhadap ekosistem.

Selain itu, pendekatan pengurusan biologi turut boleh dipertimbangkan. Sebagai contoh, memperkenalkan pemangsa semula jadi atau menggalakkan penangkapan bersasar terhadap ikan pendatang tertentu boleh membantu mengurangkan bilangan mereka. Di sesetengah negara, program memancing rekreasi khusus diwujudkan untuk mengawal spesies pendatang. Jika kaedah ini digabungkan dengan insentif ekonomi seperti menjadikan ikan pendatang sebagai sumber makanan alternatif atau produk komersial, maka ia bukan sahaja menyokong usaha kawalan tetapi turut memberi manfaat ekonomi kepada masyarakat setempat.

Namun, strategi biologi perlu dilaksanakan dengan penuh berhati-hati agar tidak menimbulkan masalah baharu. Sejarah membuktikan bahawa memperkenalkan spesies lain untuk mengawal spesies tertentu kadangkala membawa kesan lebih buruk. Justeru, penyelidikan mendalam diperlukan bagi setiap tindakan. Pusat penyelidikan perikanan dan universiti tempatan wajar mempertingkatkan kajian mengenai tingkah laku, kadar pembiakan, serta kesan ekologi ikan pendatang. Hasil kajian boleh digunakan untuk merangka dasar pengurusan jangka panjang yang lebih berkesan.

Selain itu, pendidikan dan kesedaran masyarakat memainkan peranan yang tidak kurang pentingnya. Program pendidikan awam tentang bahaya ikan pendatang boleh diperluas melalui sekolah, media sosial, serta aktiviti komuniti. Masyarakat yang faham akan kesan pelepasan ikan asing tentu lebih berhati-hati dalam tindakannya. Pihak kerajaan boleh bekerjasama dengan pertubuhan bukan kerajaan, kelab memancing, dan komuniti nelayan bagi menjalankan kempen pencegahan dan kawalan.

Isu ikan pendatang di perairan air tawar negara merupakan satu ancaman nyata yang perlu ditangani segera. Jika dibiarkan, ia boleh mengakibatkan kepupusan spesies asli, ketidakseimbangan ekosistem, dan kerugian ekonomi. Mengawal populasi ikan pendatang memerlukan pendekatan menyeluruh yang merangkumi penguatkuasaan undang-undang, pengurusan biologi, penyelidikan saintifik, dan pendidikan masyarakat. Dengan usaha bersama yang konsisten, perairan air tawar negara dapat dipulihara agar terus menjadi warisan alam yang lestari untuk generasi akan datang.